

**Parlamentārās izmeklēšanas komisijas par Latvijas valsts rīcību,
izvērtējot 2013. gada 21.novembrī Zolitūdē
notikušās traģēdijas cēloņus
un turpmākās darbības, kas veiktas normatīvo aktu
un valsts pārvaldes un pašvaldību darbības sakārtošanā,
lai nepieļautu līdzīgu traģēdiju atkārtanos,
kā arī par darbībām minētās traģēdijas seku novēršanā**

Vadītājam R.Balodim
Latvijas Republikas Saeima
Jēkaba ielā 11
Rīga, LV-1811

Rīga, 2015.gada 27.aprīlis
Nr.2015/AL- 008

Par Būvniecības valsts kontroles biroja lomu un vietu

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS uzskata, ka Būvniecības valsts kontroles birojs ir nozīmīga valsts iestāde būvniecības procesa kvalitātes uzraudzībā, un tam uzticētie pienākumi ir būtiski, veicinot drošu un ilgtspējīgu būvniecību Latvijā.

Svarīgākais fakts izklāstījumā attiecībā uz valsts kontroles nodrošināšanu būvniecībā

- Līdz 2009.gadam Latvijā darbojās Valsts būvinspekcija (turpmāk VBI), kuras uzdevums bija veikt būvniecības valsts kontroli un būvniecības valsts ekspertīzi, kā arī kontrolēt likumu un citu normatīvo aktu prasību izpildi attiecībā uz būvizstrādājumu kvalitāti¹. VBI darbs tika vērtēts negatīvi. Eksperti norādīja, ka nav skaidra uzdevumu un pienākumu sadala starp VBI un pašvaldību būvvaldēm, tādejādi notika funkciju pārklāšanās. VBI nebija pietiekošas kapacitātes veikt efektīvu būvniecības procesu kontroli, kā arī VBI pieņemto lēmumu kvalitāte bija zema.
- Vairākos pētījumos, tai skaitā Ekonomikas ministrijas pasūtītajos, tika ieteikts stiprināt VBI lomu, vietu un noteikt skaidru pienākumu/atbildības sadalījumu starp VBI un pašvaldībām.
- 2009.gadā VBI tiek likvidēta un tās funkcijas tiek sadalītas starp vairākām valsts institūcijām – pašvaldībām, Patērētāju tiesību aizsardzības centru, Ekonomikas ministriju.
- 2010.gadā Valsts kontrole sagatavoja [Zinojumu](#) „Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas”, kur konstatē šokējošas

¹ Ministru kabineta noteikumi Nr.339 „Valsts būvinspekcijas nolikums”, <http://likumi.lv/doc.php?id=45127>

lietas: 1) pašvaldību būvvaldes neveic būvniecības procesa kontroli, būvinspektori ierodas objektos par 71% mazāk kā VBI laikos; 2) pašvaldību veiktās būvdarbu kontroles ir formālas vai nekvalitatīvas.

- 2012.gadā Saeimā tiek skatīts jaunais Būvniecības likums, un 2012.gada 16.aprīlī darba grupā tika skatīts jautājums par valsts kontroles sistēmas atjaunošanu būvniecības jomā. Tika apspriesti vairāki varianti – iespēja veidot reģionālās būvvaldes, kuras uzraudzīs noteiktu būvju grupu būvniecības procesus; iespēja atjaunot valsts būvinspekciju, un citi. Visi priekšlikumi attiecībā uz valsts kontroles institūcijas izveidi tiek noraidīti.
- 2013.gada 21.novembrī notiek Zolitūdes traģēdija un Saeimā atkal atsākas sarunas par būvniecības procesa kvalitātes nodrošināšanu. Tiek uzsvērts, ka:
 - 1) valstī nav efektīva mehānisma kā uzraudzīt nozīmīgs būvniecības procesus, secinot, ka pašvaldības netiek galā ar uzliktiem pienākumiem;
 - 2) vēl joprojām ir augsti korupcijas riski būvatļaujas izdošanas procesā;
 - 3) gadījumos, ja pašvaldība ir arī pasūtītājs, būvniecības procesa kontrole ir neefektīva vai tādas nav vispār.
- Saeimas komisijā tika nolemts, ka tiks veidots Būvniecības valsts kontroles birojs. Likumdevējs birojam noteicis šādus uzdevumus:
 - 1) Uzraudzīt noteiktu kategoriju būvju būvniecības procesus un ekspluatācijas drošumu;
 - 2) Organizēt būvprojekta ekspertīzes noteiktos gadījumos;
 - 3) Reaģēt uz sabiedrības sūdzībām būtiskos un nozīmīgos gadījumos.
- Izveidojot Būvniecības valsts kontroles biroju (turpmāk BVKB), tika uzsvērtā tā loma veikt aktīvu rīcību, sekmējot būvju drošumu un veicinot kvalitatīvu būvniecības procesus.

PROVIDUS uzskata, ka nedrīkst samazināt BVKB funkciju apjomu, it īpaši attiecībā uz pienākumu veikt būvniecības procesa kvalitātes kontroli noteiktam būvju grupām, jo pastāv šādi riski:

- 1) Būvniecības uzraudzības sistēma, kas paredzēta Būvniecības likumā, ir vērsta uz to, lai novērstu Valsts Kontroles Ziņojumā „Būvniecības uzraudzības un kontroles funkciju īstenošana pēc Valsts būvinspekcijas reorganizācijas” un citos pētījumos konstatētās problēmas attiecībā uz efektīvu un jēgpilnu būvniecības procesu uzraudzību.
- 2) Ja BVKB neveiks būvniecības procesu uzraudzību pilnā apmērā jeb kā to paredz Būvniecības likums, nozīmīgu būvju būvniecības procesa uzraudzību turpinās veikt pašvaldības, pieļaujot līdzīgas problēmas, kā tas konstatēts Valsts kontroles Ziņojumā, kas var novest līdz nākošai traģēdijai.
- 3) Mainot BVKB funkciju apjomu, izslēdzot noteikti būvju kategorijas no biroja atbildības apjoma vai mainot pienākumu tvērumu, BVKB darbība līdzināsies Valsts būvinspekcijai, kuras darbu eksperti un nozares pārstāvji atzina kā neveiksmīgu;
- 4) Mainot BVKB funkciju apjomu, samazinot pienākumu tvērumu, BVKB kļūs par administratīvo slogu jeb vēl vienu iestādi, kas var iesaistīties būvniecības procesā jebkurā brīdī, tādejādi radot neskaidrības gan funkciju sadalē starp pašvaldību būvvaldēm un BVKB būvinspektoriem.

PROVIDUS uzskata, ka BVKB jāturpina darbs atbilstoši Būvniecības likumā noteiktajam, tai skaitā veicot noteiktu būvju būvniecības procesa uzraudzību pilnā apmērā, jeb tā kā to paredz spēkā esošais Būvniecības likums. Lai celtu būvniecības procesa un tā rezultātā radušos būvju kvalitāti, politikas plānotājiem jārod risinājumi, kā:

- a) stiprināt pašvaldību būvvalžu kapacitāti (piem. nosakot pašvaldību būvinspektoru regulāras mācības un paredzot obligātu civiltiesisko apdrošināšanu);
- b) uzlabot/pilnveidot būvspeciālistu kvalifikācijas pārbaudes mehānismus (jāpārvērtē izglītības iestāžu mācību programmas, jāpārvērtē sertifikācijas noteikumi);

c) uzlabot publiskā iepirkumu procedūras, padarot tās efektīvākas un jēgpilnākas.

PROVIDUS aicina politikas plānotājus uzsākt diskusiju par to kā nākotnē paplašināt BVKB kompetenci. Ņemot vērā garos tiesvedības termiņus par strīdiem būvniecības sakarā, PROVIDUS aicina apsvērt priekšlikumu noteikt BVKB kā pirmstiesas strīdus risināšanas iestādi. Šāds risinājums atvieglotu gan tiesu darbu, jo, iespējams, tiesvedībā nonāktu mazāks skaits lietu, gan būtu efektīvāks kā mehānisms ātri un profesionāli atrast atbildes uz problēmjautājumiem. Ņemot vērā faktu, ka pašvaldību būvinspektori ir būvniecības procesā iesaistītās personas, kuru profesionalitāte un zināšanas netiek īpaši uzraudzītas, PROVIDUS aicina izvērtēt ideju par BVKB kā iestādi, kas regulāri nodrošinātu pašvaldību būvinspektoru mācības un iespējams, sertifikācijas procesus.

Ar cieņu,

Agnese Lešinska
Domnīcas PROVIDUS pētniece

67039265

agnese.lesinska@providus.lv